

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 11 Mart 2020

FED, Yel Değirmenlerine Karşı

Koronavirüs (Kovid-19) salgını dünya ölçeğinde hızla yayılmasını sürdürmekte. Salgının küresel ekonomiye olan maliyetleri artık gerçek bir olgu olarak tartışılmaya başlandı. Salgının hem *arz* yönünden *üretim zincirlerini*; hem de *talep* yönünden *tüketim ve yatırım harcamalarını* olumsuz etkileyerek, dünya ekonomisinde süregelen durgunluk sürecini daha da belirgin hale getireceği artık açık biçimde gözlenmekte.

Birleşmiş Milletler Kalkınma ve Ticaret Konferansı (UNCTAD), örneğin, Çin'de patlak veren Koronavirüs'ün şimdiye değin dünya ihracatında 50 milyar dolarlık bir kayba neden olduğunu öne sürmekte. UNCTAD araştırmacıları, söz konusu ihracat kayıplarının Avrupa Birliği ülkelerinde 15.6; ABD'de 5.8; Japonya'da 5.2; Kore'de 3.8; Vietnam ve Tayvan'da da 2.6 milyar dolara ulaştığını belgelemekte. UNCTAD'a göre ihracatta yaşanan bu kayıplar, küresel ekonomide imalat sanayi üretimi için gerekli olan ara malı girdilerinin sağlanmasındaki aksaklıklar ve küresel değer zincirlerinde yaşanan tıkanıklıkların doğrudan sonucu. UNCTAD araştırmacılarının sunduğu verilere göre, dünya imalat sanayi üretiminin ortalama olarak %7'si Çin'den kaynaklanan aramalı ithalatına bağımlı. Ülkeler özelinde bu bağımlılık ABD için yüzde 4; Kore için yüzde 8, Meksika için yüzde 8; Türkiye için ise yüzde 6 olarak verilmekte.

Uluslararası kuruluşlar dünya ekonomisinin büyüme tahminini şimdiden aşağı doğru revize etmiş durumdadır. IMF ve Dünya Bankası IIF, örneğin, 2020'de dünya ekonomisi için büyüme oranı öngörülerini yüzde 0.5 ile 1.0 arasında aşağı çektiler ve geçtiğimiz sene elde edilen yüzde 2.9'luk büyümenin sürdürülemeyeceğini öne sürdüler. Dünya ekonomisinde yüzde 2.5 büyüme sınırı, doğrudan doğruya durgunluk eşiği olarak kabul ediliyor.

Bütün bunlar yaşanırken Amerikan Merkez Bankası (FED) geçtiğimiz hafta içerisinde beklenmedik bir şekilde politika faizini yüzde 0.50 puan aşağı çekti ve tüm dünyaya neredeyse sınırsız likidite sunmaya hazır olduğunu duyurdu. Hatta daha da ileri giderek 18 Mart'taki toplantısında bir yüzde 0.25 puan daha indirmeye hazırlandığını muştuladı.

Tüm dünyada varlık fiyatlarının çöküntüye uğradığı; küresel borç düzeyinin 260 trilyon dolara (dünya gelirler toplamının yüzde 322'si) ulaştığı bir düzlemde, küresel durgunluğun sadece daha bol kredi ve daha da yoğun borçlanmaya dayalı tüketim üzerinden canlandırılabilceği düşüncesini son derece muğlak ve riskli bir strateji olarak görmek gerekiyor. Nitekim, artık *negatif faiz* getirisi olan finansal varlıkların 20 trilyon doları aşığı ve finansal sistemin topyekun bir çözülme içinde olduğu anlaşılıyor.

Bu anormalliğin bir diğerk yansıması ise petrol fiyatlarının seyri ve sonuçları... Normal koşullarda petrol fiyatlarındaki herhangi bir gerileme dünya ekonomisi için bir canlanma olanağı olarak gösterilir iken; şimdi dünya finansal sistemi için bir felaket olarak değerlendirilmekte. Bu değerlendirmede finans sisteminin petrol üreticilerine açtığı kredilerin geri dönmeme riski ve petrole dayalı finans (çorbası) ürünlerindeki çöküşün yaratacağı olumsuzluklar tüm dünya için yepyeni bir risk olarak gösteriliyor. Dünya ekonomisi, küresel finans şebekesinin köpükler ve dizginlenemeyen risk iştahı ile dolu spekülâtif yatırım maceralarının dengesizliklerini yaşıyor.

Son bir söz olarak, *küresel yeni düzenin* özelliklerini daha tarihsel bir bakış açısıyla değerlendirir ve Koronavirüs'e yol açan yapısal koşulların bir kez daha altını çizersek, yaşananların dünyamızda giderek şiddetlenen eşitsizliğin ve sosyal dışlanmanın kaçınılmaz sonucu olarak görmemiz gerekecektir. Bir kamu hizmeti ve insanlık hakkı olarak sağlanması gereken başta sağlık, eğitim, temiz su ve atık sistemi olmak üzere, birçok sosyal hizmetin özelleştirilerek piyasa sisteminin kar – maliyet hesaplarına terk edildiği; yoksullaşmanın sorumsuzca hızlandırıldığı; küresel yoksulların da ya iç savaş ve şiddet, ya da göçmen olarak dışlandığı; ve gezegenimizin doğal kaynaklarının acımasızca tüketildiği ve kirletildiği bir ortamda Koronavirüs'ün doğal bir sonuç olduğunu görmemek olası mı?

Bütün bu gerçekler uyarınca, FED'in parasal genişlemeye ve paranın fiyatını ucuzlatmaya dayalı sanal politikaları sanki yel değirmenlerine karşı savaş açmayı andırıyor.